

listes posteriors (pàgs. 23-24), que per la brevetat amb què són tractats no acabem de comprendre.

Ramon SUMOV

Il «Livre des Bestes» di Ramon Llull. Traduzione francese anonima del xv secolo. Testo inedito a cura di GIUSEPPE E. SANSONE. Roma 1964 («Quaderni di Marsia»).

Aquesta elegant edició de la versió francesa del *Llibre de les Bèsties*, treta de l'únic manuscrit conservat, del segle xv, fou feta simultàniament amb la d'Armand Llinarès¹ i amb completa independència d'aquesta. Cap de les dues edicions, doncs, no ha pogut influir damunt l'altra, i cap d'elles no ens sembla inútil. L'edició Sansone, de tota manera, creiem que presenta un major rigor filològic respecte de l'altra.

Sansone ha preparat l'edició amb la seva reconeguda cura. Anota minuciosament els detalls de còpia i compara, quan li sembla interessant, la versió francesa amb el text català, la qual cosa dóna lloc a un seguit de remarques que revelen la manera de treballar del traductor i permeten de jutjar la seva obra. En aquest treball comparatiu també ha estat presa en consideració la versió castellana tardana, publicada a Mallorca el 1750, que en alguns indrets coincideix amb la versió francesa enfront del text català editat per Galmés (vegeu, per exemple, les notes als passatges 22.17; 22.33; 32.1-2; 47.13, 18, 20). Ací, però, és oportú de recordar la remarca que fa el P. Batllori en el pròleg a la seva edició de la versió castellana,² que moltes d'aquestes divergències són degudes al fet que el traductor castellà seguí un manuscrit (B) diferent del bàsic (A), reproduït per Galmés a l'edició d'ENC.

Ens ha cridat l'atenció la grafia *chun*, que Sansone ha transcrit per *ch[e]un* (45.16), considerant-la paral·lela a *cheü > chu*. En l'edició de Llinarès l'expressada grafia ha estat transcrita per *chascun*. El mot català *luerna* ha estat traduït per *barberote* (51.31), passatge que ha donat lloc a una nota de la pàg. 78.

Sansone anuncia el projecte de publicar la versió italiana del *Llibre de les Bèsties*, conservada en cinc manuscrits, copiats entre els segles xiv i xvii. Desitgem vivament que aquest projecte esdevingui aviat realitat.

P. B.

RAYMOND LULLE: *Le livre des Bêtes*. Version française du xve siècle avec traduction en français moderne, introduction et notes par ARMAND LLINARÈS. Paris, Librairie C. Klincksieck, 1964, 186 pàgs. («Bibliothèque française et romane», B, 3). — *Le livre du gentil et des trois sages*. Version française médiévale, complétée par une traduction en français moderne. Texte établi et présenté par ARMAND LLINARÈS. Paris, Presses Universitaires de France, 1966. 242 pàgs.

1. RAYMOND LULLE, *Le livre des Bêtes*. Version française du xve siècle avec traduction en français moderne, introduction et notes par ARMAND LLINARÈS (Paris 1964). Cf. la recensió de GRET SCHIB en el present volum, pàgs. 144-146.

2. Dins de «Biblioteca de Autores Cristianos» (Madrid 1948). Cf. la recensió de R. ARAMON I SERRA, *ER*, I (1947-1948), 249-250.